

K. Peák Ildikó

## „Az én békém”

*Fábián Gyöngyvér világa*

A századforduló s a századelő évtizedeiben a „női festő” jelző sok esetben – s okkal – egyet jelentett a mégoly jó értelemben is vett művészkedő dilettáns figurájával, aki egy női festőiskola elvégzése, vagy akadémiai tanulmányok után otthon festegette, elsősorban időtöltésül, családi enteriőrjeit, csendéleteit. (Talán elég, ha itt *Feszty Masha*, *Benczúr Ida* nevét említjük). Hasonló jelenséget tapasztalhatunk egyébként a korabeli szobrászatban s irodalomban is. A II. világháború után s különösen napjainkban a „gyengébb nem” soraiból kikerülő művészek alkotásai gyakran markánsabbak, erőteljesebbek, határozottabb képi világot teremtek, mint férfi társaiké. (Gondoljunk csak a költők közül *Nemes Nagy Ágnes*re, a festők közül pedig *El Kazovszkij*ra.)

*Fábián Gyöngyvér* azonban igazi női festő – a szó legszorosabb s legjobb értelmében. Művészi, egyben emberi érzékenységről tanúskodó festményein csendes derű, humánus, az emberbe s az emberibe vetett hit uralkodik. Nem nőieskedő, negédes ez a líra – hiszen portréi a kegyetlenségig őszin-

ték –, hanem egy olyan asszony belső harmóniáját sugározza, aki apróságokban is észleli, átéli s érzékelteti a bennünket körülvevő világot.

Fábián Gyöngyvér 1944-ben született Salgótarjánban. Bár formálódó művészi pályája során fiatalon hagyta el a várost s a megyét, vallomásai szerint is meghatározó élményt, emléket jelentettek s jelentenek számára a nógrádi hegyek, a kemény munkát végző bányászok s az Üveggyár – a tűzben formálódó üveg csillogása, a végső mondanivalót emberi kézben elnyerő anyag alakulása, formálódása. Bár sorra nyílnak sikeres kiállításai külföldön, időről időre visszatér Salgótarjánba. Legutóbb a *Nógrádi Történelmi Múzeumban* mutatta be alkotásait egy retrospektív jellegű egyéni tárlat keretében.

Fábián Gyöngyvér munkássága – bár sokan elsősorban portréfestőként ismerik – sokrétű. Korai, az 1970-es években készített, elsősorban népmesei, népballadai ihletésű, lírai hangvételű tűzzománcjai mellett festményei három nagy témakört ölelnek fel

– az emberi lét (a halál, a magány, a szerelem), a Biblia világa s az emberi arc más jelzik e főbb vonulatokat.

Az emberi viszonyok, kapcsolatok s a lét sorszerű fordulatainak látványá fogalmazása évek óta foglalkoztatja Fábían Gyöngyvért. Korai *Európa elrablása* című zárt, tömör megfogalmazású festményén egyszerre tükröződik a félelem az ismeretlentől s a belenyugvás a kikerülhetetlenbe, zavar s a jövődő anyaság sejtése. Az *Alvók*-sorozat szinte gubóként álomba dermedő emberpárja úgy tűnik, egyedül van a világban, rideg személytelen környezetük egymáshoz tartozásukat erősíti.

Fábían Gyöngyvér különös érzékenységgel, együttérzéssel látja s láttatja az idősek, a magukra hagyottak világát. Üres, hidegen fehér kórteremben kuporgó anyókái, a négy fal között az üvegablakra tapadó öregembere s nénikéje a véglegessé vált magányt sugallják. E figurák azonban nem törtek meg, egyfajta csendes méltósággal fogadják sorsukat.

Az utóbbi években jelentek meg Fábían Gyöngyvér oeuvre-jében az emberi lét alapját, a szerelmet megmutató alkotások. E képeken szinte expresszíven gomolygó, kavargó vonalhálóval rajzolja körül a formákat. Az egymásba gabalyodó, majd szétváló, arc nélküli alakok vonzzák s taszítják egymást, elszakadnak egymástól, hogy később még szorosabban összefonódjanak. E visszavisszatérő ritmus az élet lüktetését, örök körforgását példázza.

Az expresszív megfogalmazás, az izgottan kavargó formák megjelenítése mellett Fábían Gyöngyvér otthon van a csend, a meditáció világában is. A levegős színek, a nyugodt formák végtelen csendet, egyszer-s mind elmélyedő nyugalmat, derűt sugall-

nak s az emberbe, az emberi létbe vetett hitet érzékeltetik, hiszen a *Homoktemető* sivatagi napján száradó csontjait is megértéssel szemléli a messzeség sejtelmesen derengő kékségébe mélyedő Filozófus.

A Bibliát, az Ó- és Újszövetséget felidéző alkotások is jóval többre vállalkoznak, mint egy-egy történet, jelenet cselekményének illusztrálására. Fábían Gyöngyvért e művek – melyek közül a legkorábbiak a 70-es, 80-as évek fordulóján keletkeztek – képi megfogalmazása során szintén az általános tartalmak, gondolatok megjelenítése foglalkoztatta. Az *Áldozat* magánya, kiszolgáltatottsága, a fohászokdó alak döbbenete, az értetlen tömeg által halálra ítéltetett megcsúfolása, a fiát elvesztő anya kétségbeesett fájdalma időtlen – nem köthető sem helyhez, sem évszázadhoz. A gondolat kifejtése érdekében a művész elsősorban a főalakokra koncentrálnak – gyakran fehér ruhával, színpottal is kiemelve azokat –, a mellékszereplőket csupán körvonalak írják körül. E figurák szerepe – vázlatosságuk ellenére is – fontos, hiszen erősen karikírozott, groteszk arckifejezésük, mozdulataik rendkívül jellemző erejűek, egyszer-s mind aláhúzzák a történetet.

Nem véletlen, hogy Fábían Gyöngyvért sokan szinte kizárólag portréfestőként tartják számon, hiszen munkásságát a kezdetektől napjainkig végigkíséri az emberi arc más megörökítése. A korábbiaktól eltérően – természetesen a műfajból is adódóan –, a művész e festményeken nem az általánosan érvényest kívánta s kívánja megragadni, hanem az egyedi jellegzetességeket, melyek nem is elsősorban az arcvonásokban, gesztusokban nyilatkoznak meg, hanem a mögöttük rejlő lélekben. A korai portrékat a nagy felületek, összefogott – szinte monumentális – formák, egységes, elsősorban

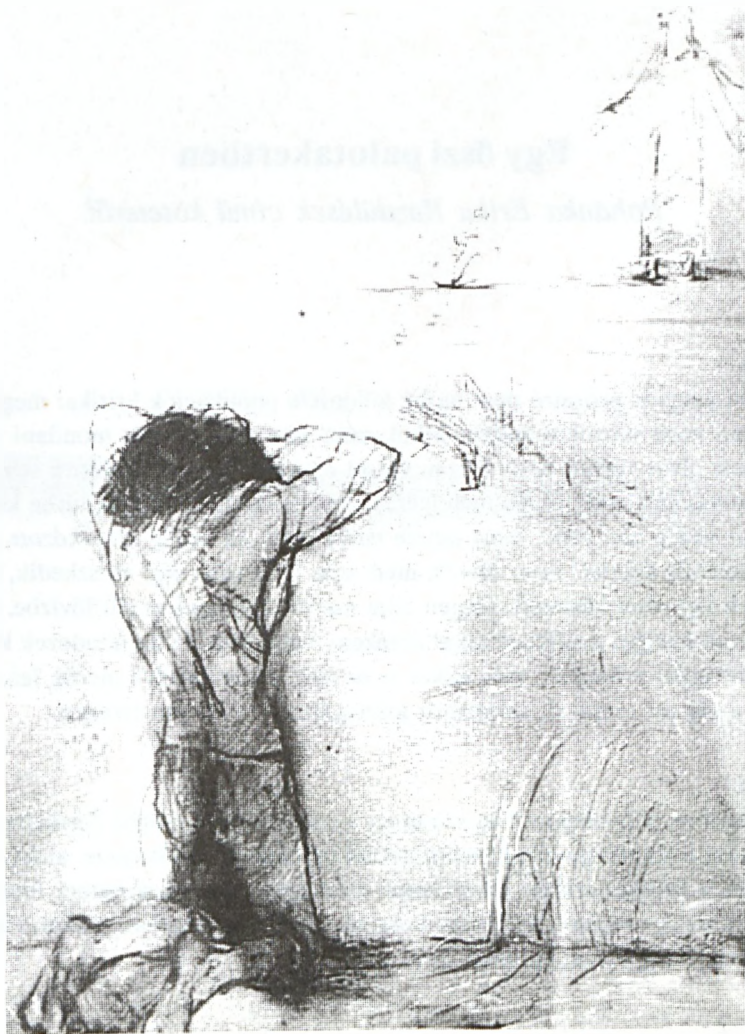
földszíneket felhasználó tónusok jellemzik. A későbbi alkotásokon a szín- és formavilág egyre inkább fellazul (de nem hígul fel). E folyamat napjainkra egy egyéni, rendkívül expresszív, inkább rajzosabb, erőteljes, szinte harsány színekkel, görcsös formákkal összegezhető stílus kialakításában csúcspontot ér. A rendszerint szemből ábrázolt, ülő félalakok első pillantásra szinte feloldódnak a kavargásban. Ha figyelmesebben nézzük azonban ezeket az arcmásokat – bár egyikük-másikuk szinte karikatúraszzerűnek tűnik – látjuk, hogy bár nem „megszólalásig hűek”, de szinte élnek. Csillogó szemük, gesztusaik jellemük hű tükörképei. Fábíán Gyöngyvér nemcsak az arcvonásokkal, mozdulattal jellemez – különösen fontosnak tartja a kéz kiemelését, mely néhány esetben szinte hangsúlyosabb, mint az arc. A kéz – mint az emberi mimika egyik alapvető eszköze – egyébként nemcsak a portrékon kap fontos szerepet, néha hevesen gesztikuláló körvonalai erőteljesen jelen vannak a bibliai tárgyú alkotásokon is.

Fábíán Gyöngyvér oeuvre-je főbb témáinak rövid jellemzése után érdemes néhány szóban összefoglalni az alkotó művészi eszköztárának alakulását, fejlődését – bár ezt a fentiek során is több ízben érintettük.

Az első festményeken – valószínűleg mesterek, példaképek hatásától sem függetlenül – az erőteljes körvonallakkal megrajzolt, földszínű tónusokból, nagy foltokból építkező zárt formák a jellemzők. A 70-es évek második felében a művészi kísérletező

kedv eredményeként a figurák, alakzatok még zártabbá válnak, felületük „meggyúrt”, az alkotó szívesen s jó érzékkel él a montázstechnikával, fotórészletek applikálásával. A 70-es, 80-as évek fordulóján lehetünk tanúi Fábíán Gyöngyvér ma ismert, jellegzetes stílusának kialakulásának. A formák fokozatosan elveszítik szigorú körvonalait, foltszerűségüket, rajzosabbá, szinte lehetőkönyűvé, szinte áttetszővé finomodnak, a színek kivilágosodnak, élénkebbé válnak – az előszeretettel alkalmazott pasztell-technika eredményeként is. A vonalvezetés néha izgatott, szinte kuszán ideges, mozgalmasságot, frisséget kölcsönözve a képeknek, máskor délibábszerűen lebegővé válik a közvetítendő meditatív, elmélyedő hangulatnak megfelelően. Az utóbbi években keletkezett portrékon a körvonal – ahogy a fentiekben is említettük – szinte megszűnik létezni, szerepét expresszíven felrakott, élénk színű foltok, vonalak veszik át. Ez a ragyogó szín- és formavilág azonban nagyobb jellemző erővel bír, mint egy élethű portré, vagy akár a fénykép.

Sokrétű s változatos Fábíán Gyöngyvér műveinek világa. A változóan sokféle képi megoldás a lírai s dinamikus megfogalmazás, a művészi útkeresések mögött azonban ugyanazt a gondolatiságot leljük meg – a belső békét, mely nem azonos az önelégültséggel, hanem az emberek s az emberi viszonyok jobb megértésére s megértetésére sarkall.



*Fábián Gyöngyvér : A tékozló fiú*